

ENTZIKLOPEDIA ETORKIZUNEAN

Liburu-bilduma luzetik disko txikira

JOXERRA AIZPURUA

Etxean duzun entziklopedia oso ondo bereizten da izan ditzakezun beste liburuetatik. Liburukote mardul bat izango da edo liburu-sorta batez osatuta egongo da, azal gogorra izango du/dute eta dauden armarioan ornamendu-funtzioa ere beteko du/dute. Hala ere, entziklopedia erosi zenuenean munduko kulturaren zati baten jabe izatea izango zen zure helburua eta beraz, hitz bat nola idazten den, hitz baten esangura hau ala bestea den edo pertsona, leku zein gertakizun baten berri jakin nahi izan duzunean entziklopediara jo izan duzu.

Entziklopedian informazio bila aritu zarenean, batzuetan nahi zenuena azkar aurkitu duzun bitartean, besteetan oso

neketsua gertatu zaizu edo agian etsi egin behar izan duzu. Esate baterako, historian zehar matematikarekin zerikusirik izan duten pertsonak bilatzea, pintore afrikarrei buruzko informazioa bilatzea, helburu militarrez egindako ikerketen berri izatea edo Parisekin nolabaiteko zerikusia izan duten pertsonaia historikoen zerrenda eskuratzea ez da txantxetako lana. Aipatu informazioa atxitzeko alez aleko eta orrialdez orrialdeko bilaketari ekin beharko genioke. Beraz, eskuratu nahi den informazioa, oro har, entziklopedian egongo bada ere, bilaketa-sisteman datza gakoa.

Demagun bilatu nahi genuen informazioa aurkitu dugula eta guztira hamar milaren bat karaktere ditugula. Informazio hau ordenadorean lantzen ari garenaren zati bat baldin bada, teklatu bidez edo eskaner bidez ordenadorearen disko finkora sartu beharko dugu. Beraz, bilaketa-fasea ez ezik informazioaren prozesaketa ere astuna izan daiteke eta liburuaren euskarri fisikoa papera dela kontutan hartuta, ez dirudi paperean gauzatu daitekeen informazioak asko aldatzerik izango duenik datozen urteetan.

Bestalde, azken urteotan eten gabe entzuten ari gara “teknologia berriak” deritzona. Jakina da teknologia berrien eraginez gizartearen ohiturak eta funtzionatzeko era aldatzen ari direla.

Entziklopedia osatzen duen liburu-bildumako informazio osoa 120 mm-ko diametroa duen disko batean egotea; disko horren edukina ordenadoreko pantailan ikustea; bilaketa-sistema arestian aipatu arazoa gaindituko duena izatea; aurkitutako informazioa, agindu baten bidez, ordenadoreko disko finkoan gordetzea. Hau, irakurle, ez da ametsa, oraina baizik. Aipatu ezaugarriak dituzten produktuak jada merkatuan daude.

Bi teknologia berri elkartu behar izan dira entziklopedigintzaren mugak apurtzeko, informatika eta laserra hain zuzen ere. Honela, “disko optiko” deritzona sortu da. Tamaina asko dago disko optikoaren alorrean eta oraindik estandarizazioa ez da erabat lortu. Hala ere, badago besteen ondoan indartzen ari den disko optiko-mota bat, hots, CD ROMa.

CD ROM edo “Compact Disc Read Only Memory” esaldi ingelesaren laburpena dena “Irakurri besterik ezin daitekeen disko konpaktua” esango genuke euskaraz.

Musikarako lehen disko konpaktua 1983an sortu zuten PHILIPS eta SONY etxeek eta horretarako erabilitako teknologia izan zen CD ROMaren jatorria. Bi urte beranduago lehen datu-basea disko optiko batean merkaturatu zen. Disko optikoetan laser bidez grabatzen da informazioa eta laser bidez ere irakurtzen da. Disko magnetikoetan ez bezala, datuak fisikoki grabatzen dira eta grabatu ondoren ezin dira ezabatu edo aldatu.

CD ROM disko baten diametroa 120 mm-koa da; lodiera 1'2 mm-koa da eta erdian 15 mm-ko diametroko zuloa du. Informazioa, gainazalean dagoen zulo txikizko espiral batean metatzen da. Plastikozko (polikarbonatozko) gainazal honek estaldura metaliko argitsua dauka eta hau ere laka garden batez babestua dago. Gainera, informazioa irakurtzeko unean laser-buruak ez du diskoa ukitzen, beraz disko optikoak, kolpeekiko edo erabileragatiko desgastearekiko, edozein sistema magnetikok baino abantaila gehiago ditu.

Disko optikoaren biltegiratze-ahalmena 600 MBekoa da gutxi gorabehera. Beste modu batera esanda, ondoko hauetakoren bat kabitzen da bertan:

- 150.000 orri inprimatu, hau da, 250 liburu handi.
- 15.000 merkatal dokumentu.
- 1.200 disketeren (5'25 hazbetekoak) edukina.

Emandako datu hauek kantitatearen ideia ematen duten bitartean, kalitatea ere aipatu beharra dago. Testuak eta irudiak dira entziklopedia baten ohizko elementuak, baina zergatik ez sartu soinua eta animazioa? Gaur egun edozer gauza digitaliza daitekeenez, edozein tresnaren soinua, edozein pertsonaren ahotsa edo edozein filme-zati sar daiteke ordenadorera edo disko optikora. Txorien datu desberdinekin batera, beren kantua eta hegan egiteko modua eduki daiteke disko optikoan. Hau liburu-bilduman ezinezkoa da.

Entziklopedia bat burutzea lan mardula eta luzea da. Orain dela gutxi arte entziklopediarik gehienak eskuz landu dira, baina joan den hamarkadaz geroztik bitarteko informatikoak gero eta gehiago erabiltzen ari dira, honela lan egin ahal izateak entziklopediaren produkzio-prozesua laburtzea ekarriko baitu.

Entziklopedia liburu-bilduma izan aurretik nolabait antolatutako datu-base informatiko bat besterik ez da. Beraz, datu-base honetatik liburu-bildumara igaro beharrean disko optiko batera igarotzeko lan osagarri batzuk besterik ez dira egin behar, lanik mardulena jada egina baitago. Beraz, oinarriko datu-basea osatzeko kostuak, liburu-bertsioan zein disko optikoaren bertsioan, antzekoak dira. Ostera, edizio-unean kostuak erabat desberdintzen dira. CD ROMean editatutako entziklopedia baten kostua paperezko oinarrian editatutakoaren erdia, herena edo laurdena izan daiteke, entziklopediaren tamainaren arabera. Erregela orokor gisa honako hau har daiteke: entziklopedia baten tamaina zenbat eta handiagoa izan, gero eta interesgarriagoa da disko optikoan editatzea.

Kostuak eta salmenta-prezioak erlazio zuzenean daudenez, disko optikoetan jarritako produktuen salneurria oso interesgarria izaten da eroslearentzat. Gainera, disko optikoak gero eta gehiago saltzen ari direnez, hauen salneurriak hilez hil merkeagotzen ari dira.

Bestalde, CD ROMa non eta nola erabili behar den galderari erantzun behar zaio. CD ROMa erabili ahal izateko ondoko ekipamendua behar da:

- CD ROM irakurgailua.
- Ordenadorea.

CD ROM irakurtzeko eta erabiltzeko izan behar den tresneria merkea ikusita, bezeria potentziala handia izan daiteke. Gero eta ordenadore gehiago daude etxe edo lantegietan eta ordenadore haurerik CD ROM irakurgailua konektatzea 70.000 pta.-ko kostua, gehienez, besterik ez da.

Gaur egun, mikroinformatikari bi sistema-mota dira, batez ere, nagusi, hau da, PC bateragarriena eta Apple Macintosh-ena. Bi ordenadore-familia hauen sistema eragileak erabat desberdinak dira; nahiz eta azken urteotan fitxategi-trukaketarako bideak erraztu, bakoitzak bere *software* propioa behar du. CD ROMaren kasuan, zorionez, arazo hau gainditzetik badago datu-formatu gisa "High Sierra" deiturikoa erabiliz. Era honetan, disko optikoa bera Macintosh batera eta PC bateragarri batera konektatutako irakurgailuan irakurri ahal izango da.

Beraz, CD ROMeko produzitzaileek disko optikoen merkatua zabaltze-bidean dagoela kontutan hartzen badute, "High Sierra" edo antzeko formatu bateragarrien aldeko apostua egin beharko dute.

Baina, ordenadore-erabiltzaileontzat zaila al da CD ROMaren erabilpena?

Galdera honi erantzuteko, CD ROM formatuan orain arte argitaratu den entziklopediarik ezagunena den *Grolier International Encyclopedia*-ren azalpena egingo dugu. Produktu hau liburu baten tamainako pakete batean saltzen da. Paketearen erabiltzailearen gida, disko optikoa eta 3" 1/2ko disketa daude.

Batez ere, hiru aurkibide nagusi daude arakatzeko. Bat artikuluen buruen arabera, beste bat hitzen arabera eta azkenik, argazkien arabera.

Artikulu-izenburuak 30.000 dira guztira eta alfabetikoki ordenaturik daude. Hitzak ere alfabetikoki ordenaturik daude eta hitz bakoitzaren ondoan azaldutako zenbakiak, hitz hori zenbat artikulutan eta zenbat alditan azaltzen den adierazten dute. Argazki eta irudiak gaika daude ordenatuta, alfabetikoki, eta zuri-beltzean zein koloretan ikus daitezke monitorrean. Beraz, bilaketa aipatu edozein aurkibideren arabera egin daiteke. Baina, bilaketa hitzen arabera egiten bada, ahalmen handiko aukera bat dauka erabiltzaileak, aldi berean hitz desberdinen arabera bilaketa egitea alegia. Esate baterako "Frantzia" eta "errege" hitzak idatziz Frantziako erregeei buruz dagoen informazio guztia azalduko zaigu.

Informazioa pantailan dugunean inprimatu edo ordenadoreko disko gogorrera pasatzeko aukera dugu.

Erabilera-modu honek pantailan azaldutako mezuak jarraitzea besterik ez du eskatzen, beraz, erabileran ia zailtasunik ez dagoela esan daiteke.

Informazioaren gizartean gaudela gero eta leku gehiagotan esaten digute. Beraz, edozein ihardueratan etengabeko informazio-biltegiraketa gertatzen ari da eta aldi berean, teknologia berriei esker informazio-multzo erraldoi hauetan nabigatzea gero eta errazagoa izango da. Baina, teknologia berrien abantailaz baliatzeko gure ohiturak eta mentalitatea berritu ditugu.

Berrikuntza honen islada gizarteko alor guztietara hedatuko da, hots, industriara, ekonomiara, kulturara, etab., eta erronka honi aurreegiteko gai ez den gizarteak zaharkituta geratzeko arriskua izango du.

Informazioak informatzeko balioko badu, gaur egun Euskal Herrian garatzen ari diren entziklopediek informazioan ez ezik bitartekoetan ere gizarte moderno eta dinamiko baten bultzatzaile eta partaide izan behar dute. Ildo honetan, CD ROMarena bukatuko ez den katea baten maila bat besterik ez da.

Amaitzeko, irakurle, CD ROMak badu desabantaila nabari bat liburu-bildumarekiko; armarioan liburu-bildumak oso itxura ederra izango duen bitartean disko konpaktuak nekez bete dezake eginkizun hori.